

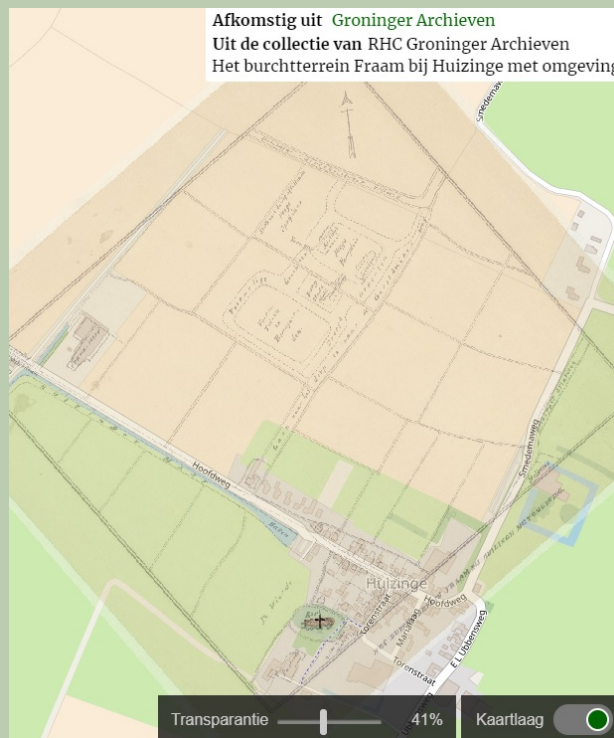
## Huizinge

Wanneer we over de Huizingerweg Huizinge naderen zien de Janskerk over de landerijen tussen de bomen staan. Huizinge is een wierdedorp dat aan de kant van ons blikveld is afgegraven. De toren met kerk staat op het hoogste punt. Aangenomen wordt dat Huizinge ooit op het kale wad van de Fivelboezem heeft gelegen en met vloed omringd was door water. De toren is begonnen als verdedigingsstoren <sup>1</sup>.

Hoe oud de wierde is blijft vaag. Men vermoedt dat het ontstaan is na de Romeinse tijd. Een eerste schriftelijk vermelding is te vinden in de lijsten van inkomsten van de abdij van Fulda van 945. Het staat daarop ingeschreven als Hustinga, Husdingun en Husdinghum. Dit zou afgeleid zijn van het Oudfriese *hūs* dat geslacht of huis betekend en braakland of nieuw ontgonnen land (dinge of dyng) <sup>2</sup>.

Wanneer we op hetzelfde punt naar de andere kant kijken, zien we ten oosten van de boerderij Framaeheerd, landbouwgrond. We zien hier niets meer van het burchtterrein Fraam. Het werd op 27 januari 1739 ter afbraak aan C. Allardi verkocht. We mogen er van uit gaan dat hier gaat om Christiaan Allardi (Aurich, ?-?-? - Groningen, 20-2-1786), tot 5 maart 1767 woonachtig in de Phiolenstraat aan de noordzijde te

Groningen, waar hij in een huis woonde met 'verscheiden rojale Kamers, Keuken en Stalling voor Paarden en Beesten, en verder Commoditeiten, met een groot plaizant Hof daar agter, met kostelyke Vrugtdragende Bomen Turkse Tente, Prieelen als anders'. Allardi verhuist naar het Zuiderdiep <sup>3</sup>.



Het burchtterrein Fraam bij Huizinge met omgeving, gepositioneerd op huidige kaartachtergrond.

bron: Groninger Archieven [NL-GnGRA\\_1536\\_2543](#)



Janskerk (vanaf Huizingerweg), Huizinge



De borg Fraam (Huizinge) op de kaart *Prov. Groningae et Omlandiae tabula*, 1675-1680  
bron: Groninger Archieven [NL-GnGRA\\_817\\_2315.1](#)

van Helpen waren vervolgens de eigenaren. Ook de bekendste Ommelander Berend Coenders (1601 - 1-1678) uit deze periode betrok rond 1635 de borg.

Berend of Barent Coenders speelde als politicus een grote rol om verlichting van de Sonttol te krijgen. Resultaat bleef echter uit. In 1641 heeft hij het koorhek in de kerk opricht. In 1643 pleegde hij een *grouwelijke landdagschennis*, waarna hij uit zijn ambten werd gezet. In een poging om de hoogste macht in

heeft gezien kunnen we zien in bijvoorbeeld de rand van de kaart *Prov. Groningae et Omlandiae tabula*. Ook van de vele bewoners is het een en ander bekend. Naamgever zijn voor de oudtijds geschreven naam van de borg Feradema, Ferawema, Frawama, Frademe, Frame, zou bijvoorbeeld de in 1399 genoemde Frouweke Ferawema uit Huizinge kunnen zijn. Later komt het in handen van Cater of Kater, hoofdelingen rond 1540. Coenders



handen te krijgen - iets wat hem langs democratische weg niet was gelukt - ging hij tot het uiterste en pleegde een staatsgreep. Door zich met de Stad te verbinden had hij beschikking over een troepenmacht, waarmee hij de toegang tot het Provinciehuis liet blokkeren. Dit had als doel om zijn tegenstanders te weren. Deze actie mislukte en kreeg naast het verlies van al zijn ambten een boete van f 7.000. Als alchemist schreef hij een boek over de alchemie *Thresor De La Philosophie Des Anciens Où l'on conduit le Lecteur par degrez à la connoissance de tous les Metaux & Mineraux, Et de la manière de les travailler & de s'en servir, pour arriver en fin à la perfection du Grand Oeuvre*. In deze schatkamer van de filosofie van de Ouden, wordt gezocht naar de kennis van alle metalen en mineralen, hoe ze te verwerken en gebruiken om tenslotte aan "de perfectie van het Grote Werk te komen". Veelal een zoektocht om goud te maken. Naar het schijnt zijn er bij graafwerkzaamheden in de hoge en brede oprijlaan door Jacob Vinhuizen, nog materialen gevonden die duiden op zijn werk hieromtrent. Verder had hij nog een akkefietje met zijn predikant Diederich Hamer (± 1601 - >1662) over valsemunterij. En vervolgens kwam hij terug op het politieke toneel in 1668 als president van de Ommelanden <sup>4</sup>.

We rijden nog even een stukje door en parkeren de auto op het parkeerterreintje op de kop van het haventje. We waren aan het einde van de winter in 2012 ook al eens naar de Janskerk of Johannes de Doperkerk (29897) gereden - een klein half jaar voor de aardbeving van 16 augustus toen er 3.6 op de schaal van Richter stond. Toen was de reden van het bezoek het bekijken en



Het alchemistenboek van Barent Coenders Van Helpen, dat na zijn dood door zijn zoon is uitgegeven. Met gefingeerd drukkersnaam en -plaats, aldus KB  
bron: Deutsche digitale bibliotheek Thresor De La Philosophie Des Anciens

fotograferen van de schilderijen. We kunnen het bezoekje van vandaag daarom dus kort houden.

Bij binnenkomst valt meteen het koorhek op, dat Coenders in 1641 liet oprichten. Hierop het wapen van de familie Coenders en daarnaast het gevierendeeld wapen van Bernardus Coenders. In 1 en 4 de naar elkaar toe gewende bokken van het familiewapen en op 2 en 3 twee gouden kronen, die hij van koningin Christina van Zweden als wapenverrijking kreeg, vanwege zijn uitgeoefende ambassadeur-functie aan



fotograferen in Janskerk, Huizinge

het Zweedse hof. 'Wie geduld heeft overwint' of 'Hij overwint die weet te verduren' betekent de spreuk *Vincit qui patitur*, staat er boven geschreven. Aan de koorzijde staat ook nog een verhaal ter meerdere glorie van de familie.

Het schilderwerk is in verschillende periodes aangebracht. De sluitringen in de gewelven zijn het oudst.

In het koor treffen we het zinnebeeld van Maria aan, de eenhoorn.

In een ander gewelf zien we de vertelling van 'Het laatste oordeel' uitgebeeld. We zien een Jezus met uit zijn mond een lelietak komen, ten teken van zijn barmhartigheid en een tweesnijdend zwaard aan de andere kant om de gerechtigheid uit te drukken. Dat het om Jezus gaat zien we aan zijn wonden. Hij rust met zijn voeten op de aarde. Verder komen de aartsengel Michaël tegen, Maria, Johannes de Doper, Petrus, een duivel met een knots, de hel als de muil van Leviathan, Beëlzebub en mogelijk een heiligenfiguur genaamd Dorothea <sup>5</sup>.

Ten tijde van ons bezoek - winter 2013 - hangen aan de noordmuur van het schip een tiental schilderijen van Michael Reynolds (Brighton, 30-8-1933 - Groningen, 26-4-2008). De 'eeuwigdurende' tentoonstelling *The Joyous Mysteries* - ze hangen hier



koorhek Janskerk, Huizinge



wapen Coenders Janskerk, Huizinge



Eenhoorn, Janskerk, Huizinge



'Laatste oordeel', Janskerk, Huizinge



totaaloverzicht 'Laatste oordeel', Janskerk, Huizinge

vanaf ongeveer 2003 - verbeelden de Blijde en Glorieuze Geheimen uit de Rozenkrans. Ze zijn in een mooi bij de kerk passende dertiende-eeuwse manier geschilderd. Reynolds schilderde ze toen hij net van de kunstacademie was, de Brighton College of Art waar hij van 1951 tot 1956 studeerde. Hierna won hij een Scholarship voor graveerkunst in Rome, waar hij van 1962 en 1964 verbleef. Dit verklaart mogelijk ook de splitsing in verblijf toen hij Engeland verliet. 's Winters verbleef hij in Perugia (Italië) en in de zomer was hij in Groningen <sup>1</sup>.



tentoonstelling *The Joyous Mysteries* | 1960/61 | Michael Reynolds

Op een bijgaand informatiebord verteld Reynolds het volgende over deze schilderijen: "De mysteriën zijn een wedergeboorte in mijn schilderen, verdrijven van wat mij geleerd was. Terug naar de tijd voor Puccio (1325-1358), simpel zonder enig volume. Het kostte 2 jaar (1960-1961). Ik ben schilder, geen kunstenaar, als het klaar is ben ik ervan af."

In het koor vinden we een vijftiende-eeuws gotisch sacramentshuis, voor een hiervoor dichtgemetseld venster. Bovenin vinden we op een sokkeltje een merkwaardig beeldje waarover we verder geen informatie kunnen vinden <sup>2</sup>.

Wanneer we het 'rondje om de kerk' maken valt vooral de koorsluiting op door zijn wit gemarkeerde boogfriesjes en casementen (de ronde nisjes). Een mooi voorbeeld van romano-gotiek <sup>3</sup>.

We sluiten ons bezoekje aan Huizinge af, door via de Torenstraat en Hoofdweg terug te lopen naar de wagen. Het komen we langs de plek waar een pand uit 1780 heeft gestaan. Dit heeft tijden dienstgedaan als kosterij, school en als huisvesting van de meester. Het werd onder protest van de bevolking toch gesloopt, nadat de bewoners tijdelijk elders woonruimte gevonden had. Op 30 juli werd er met de afbraak begonnen. Op 1 augustus 1979 was een stenen kruik of urn gevonden met daarin 36 gouden en 171 zilveren munten uit de periode 1499 en 1596. Verder zaten er nog enkele kleine vergulde zilveren sieraden in. Opmerkelijk genoeg zaten er ook vervalsingen in de kruik, waaronder een rozenobel geslagen in 1590 te Groningen. Dat een schat vinden onder je woning niet alleen leuk is, ondervind ook deze familie. Ze waren verstandig genoeg om het stil te houden. Ze wilden wachten tot hun nieuwe woning er zou staan en er hun intrek zou kunnen nemen. De bedoeling was om er op 1 mei 1980 mee naar buiten te komen. Dit was namelijk de dag dat ze er zouden gaan wonen. Enkele weken daarvoor begon de vondst toch naar buiten te lekken. Was de vondst slechts in het begin slechts bij de bewoners en hun burens bekend, al gauw werd deze kring groter. De bank, het Koninklijk Penningenkabinet, de gemeente, juristen, het sloopbedrijf en notaris werden ook op de hoogste gesteld om de zaken te regelen. Omdat het de bedoeling was om de vondst te veilen, is er ook een veilinghuis gezocht. En die zoekt natuurlijk afnemers. En dan wordt het puzzeltje vanzelf gelegd, immers de afnemers willen ook weten welke herkomst het heeft <sup>4</sup>.

De rust is inmiddels teruggekeerd en wij lopen weer verder en vragen ons af "Waar zou de later beroemd geworden Emo gewoond hebben?" Hij was hier namelijk pastoor vanaf ongeveer 1202, voordat hij in 1207 de 'abt' van het klooster Bloemhof werd.

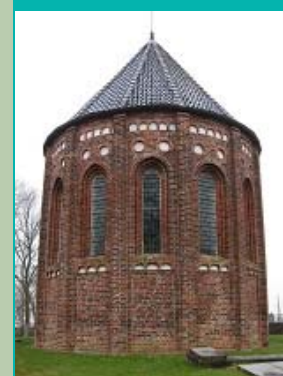
Emo was echter geen gewijde geestelijke, maar dat vonden de bewoners van



*The Ascension* | 1960/61 | Michael Reynolds



in het sacramentshuisje, Janskerk, Huizinge



koorsluiting, Janskerk, Huizinge



Janskerk, Huizinge



Toren, Huizinge



*Cronica Floridi Horti* - Kroniek van Wittewierum het oudst bekende versie van de kroniek.

Huizinge geen bezwaar. Hij was schoolmeester en had onder andere in Oxford en Parijs gestudeerd, waar hij vele boeken heeft overgeschreven. In Oxford staat hij bekend als de eerste overzeese student onder de naam *Emo of Friesland*. Dat overschrijven bleef hij ook in Huizinge doen. Het klooster waar hij 'abt' werd, stond in Wittewierum <sup>1</sup>,

waar tegenwoordig een negentiende-eeuwse kerk staat. Emo wordt daarom ook Emo van Huizinge of van Bloemhof (vermoedelijk omgeving Fivelingo ± 1170/1175 - Wittewierum, 13-12-1237) genoemd <sup>10</sup>.

Een antwoord op onze vraag vinden we niet en dus rijden we verder over de Smedenaweg.

noten:

1.  
Over wierden en dijken : Schets eener geschiedenis van de Noordzeekust tussche Lauwers en Eems / S.P. Rietema (in: Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap, 1914, no 1, 01-01-1914. - p. [309](#), [321](#), [kaart III](#)); Middelstum door de eeuwen heen : sprokkelingen in woord en beeld door het verleden van een Groninger gemeente / Geert de Boer (tekst en samenstelling). - Bedum : Profiel, 1988. - ISBN 90-70287-75-7. - p. 211;  
Groningen / Ronald Stenvert, Chris Kolman, Ben Olde Meierink, Sabine Broekhoven, Redmer Alma. - Monumenten in Nederland, 4. - 12 delen. - Zeist/Zwolle : Rijksdienst voor de Monumentenzorg / Waanders, 1998. - ISBN 90-400-9258-3. - [Huizinge](#), p. 145;

2.  
Middelstum door de eeuwen heen : sprokkelingen in woord en beeld door het verleden van een Groninger gemeente / Geert de Boer (tekst en samenstelling). - Bedum : Profiel, 1988. - ISBN 90-70287-75-7. - p. 211;  
Cartago [Lijst van inkomsten der abdij Fulda uit haar Friese bezittingen](#);  
Wikipedia [De Dingen](#);  
Wiktionary [hūs](#);

3.  
De Ommelander borgen en steenhuizen / W.J. Formsma, R.A. Luitjens-Dijveld Stol, A. Pathuis. - 2e druk, met aanvullingen en verbeteringen. - Groninger historische reeks, deel 2. - Assen/Maastricht : Van Gorcum, 1987. - ISBN 90-232-2314-4. - p. [181-186](#);  
Beeldbank Groningen [borg "Fraam" in vogelvlucht, fundamenten borg "Fraam", burchtterrein Fraam](#);  
Delpher:  
Opregte nieuwe Groninger courant, 10-12-1745 [Bekentmakingen](#);  
Opregte nieuwe Groninger courant, 20-10-1752 [Bekentmakingen](#);  
Opregte nieuwe Groninger courant, 13-02-1767 [Advertentie](#);  
Opregte nieuwe Groninger courant, 03-03-1767 [Advertentie](#);  
Opregte nieuwe Groninger courant, 27-03-1778 [Bekend Maakingen](#);  
AlleGroningers:  
Christiaan Allardi [huwelijik](#) - [overlijden](#);

4.  
Beeldbank Groningen [Prov. Groningae et Omlandiae tabula](#) De Ommelander borgen en steenhuizen / W.J. Formsma, R.A. Luitjens-Dijveld Stol, A. Pathuis. - 2e druk, met aanvullingen en verbeteringen. - Groninger historische reeks, deel 2. - Assen/Maastricht : Van Gorcum, 1987. - ISBN 90-232-2314-4. - p. [181-186](#);  
Historische Vereniging Middelstum [Borg Fraam](#);  
[natuurencultuur.nl](#): [Het koorhek in Huizinge](#) : Monument voor de omstreden jonker Berend Coenders van Helpen / Regnerus Teensma (in: Groninger kerken, vol 26 (2009) nr. 3 p. 85-88);  
Het grote geschiedenisboek van de Ommelanden / IJnte Botke, Albert Buursma, Margriet Dijk, Johand de Haan, Mrtin Hillenga, Herman Maring, Jan Oldenhuis, Kees Reinders, Harm van der Veen, Homme Wedman. - Zwolle : Waanders, 2011. - ISBN 978-90-400-7788-3. - 3 Ommelander jonkers / Johan de Haan, p. 61;  
Delpher:  
Nieuwsblad van het Noorden, 24-05-1929 [Huizinge](#). / T. ;  
De boeken:



Kroniek van het klooster Bloemhof te Wittewierum / H.P.H. Jansen, A. Janse. - Middelleeuwse studies en bronnen, 20; ISSN 0929-9726. - Hilversum : Verloren, 1991. - ISBN 90-6550-227-0 met parallele Latijnse en Nederlandse tekst

[Kronijken van Emo en Menko, abten van het klooster te Wittewierum, met het vervolg van een ongenoemde / Emo \(abbot of Floridus Hortus\), Menco \(abbot of Floridus Hortus\) en Hendrik Octavius Feith, Gozewijn Acker Stratingh \(red.\). - Werken Historisch Genootschap, nieuwe serie, no. 4; Utrecht : Kemink en zoon, 1866](#)

Historia persecutionum injustarum. : Dat is: cort ende waerachtigh historisch verhael van de ongehoorde proceduyren ende daer op gevolgde proces crimineel, met de recht-strijdige sententie,;  
Epithome historiae injustarum persecutionum. : Dat is kort begryp, van de uytgegevene, en aen alle polytjicke en ecclesiastijcke collegien geaddresserde historie der onrechtveerdige vervolgingen, tegens alle rechten en Ommelander landt-recht, ende volgens tegens eere ende eede, gepleegt en uyt gevoert door Barent Conders van Helpen tegens Diederick Hamer, zijn predicant, denselven uyt haet en nijt, valschelijck van valsch munten beschuldicht hebbende. / Diederich Hamer;  
 Kort verhael gelijck hare koninckl. majesteyt tot Denemarcken;

5.  
 KNMI Nieuws Magnitude beving Huizinge wordt 3,6;  
 Wikipedia Huizinge;  
 Middelstum door de eeuwen heen : sprokkelingen in woord en beeld door het verleden van een Groninger gemeente / Geert de Boer (tekst en samenstelling). - Bedum : Profiel, 1988. - ISBN 90-70287-75-7. - p. 211;  
natuurencultuur.nl: Het koorhek in Huizinge : Monument voor de omstrede jonker Berend Coenders van Helpen / Regnerus Teensma (in: Groninger kerken, vol 26 (2009) nr. 3 p. 85-88);  
 Boekje van Kerk en orgel van Huizinge, versie 4 dl 2 p. 13-15;
6.  
Beleidsplan Toekomstverwachting van de Protestantse Johannes de Doper Gemeente te Huizinge 2013-2018 / Piet Maat, Reint Wobbes. - Huizinge : Protestantse Johannes de Doper Gemeente, 2014. - p. 8;  
 De Krant van Toen: Dagblad van het Noorden, 30 03 2018, p. 26 'Mysteriën' wacht lang leven na herstel / Marijke Brouwer;  
 rkd Michael Reynolds;  
 Digitale Kunstkrant, 4-8-2017 Michael Reynolds, (onbekende) Engelsman in Nederland;  
 The Guardian, 9-5-2008 Michael Reynolds : Subtle and versatile artist, he raged against modernist tendencies;  
 Panter & Hall Michael Reynolds RBA RP (1933-1988);
7.  
Beleidsplan Toekomstverwachting van de Protestantse Johannes de Doper Gemeente te Huizinge 2013-2018 / Piet Maat, Reint Wobbes. - Huizinge : Protestantse Johannes de Doper Gemeente, 2014. - p. 8, 15;
8.  
 Religieus erfgoed in Groningen : Oude kerken in de Ommeland / Harm Plas, Wim Plas. - Bedum : Profiel, 2008. - 2e druk 2008. - ISBN 9789052944111. - p. 127-130;
9.  
 Delpher:  
 Nieuwsblad van het Noorden, 19-04-1980, p. 1 Groninger familie vindt schat bij afbraak huis : Deskundigen schatten totale waarde op drie ton;  
 Nieuwsblad van het Noorden, 21-04-1980, p. 3 'Schat ging de grond in want bank was te ver' : J.W. Boersma over de 'Kruik van Huizinge' / Arnold Wielenga;  
 Nieuwsblad van het Noorden, 01-10-1980, p. 21 Groninger deed gedeeltelijk afstand van vondst urn met munten : 'Ik kan mij wel met een hamer voor de kop slaan' / Arnold Wielenga;
10.  
 323x Groningen : van Adorp tot Zuurdijk / Peter en Klaske Karstkarel. - [Leeuwarden] : Noordboek, 2009. - ISBN 978-90-330-0770-5. - p. 382;  
 Groningen : Stad en Ommeland / Albert Buursma, Marina van der Ploeg (tekst); Willem Friedrich (foto). - Bedum : Profiel, 2008. - ISBN 978-90-5294-426-5. - p. 206;  
 Emo's reis : een historisch culturele ontdekkingsstocht door Europa in 1212 / Dick E.H. de Boer. - [Leeuwarden] : Noordboek, 2011. - ISBN 978-90-330-0788-0. - p. 9, 11, 13, 17, 19;  
 Wikipedia Emo van Bloemhof;  
 University of Oxford Introduction and history;
- internetraadpleging: 9 - 11-7-2018

